

XML model podataka

*XML Schema jezik i XML baze
podataka*

Sadržaj

- Motivacija
- XML model podataka
- DTD i XML Schema
- XML baze podataka
- Upitni jezici
- XML SUBP

Motivacija

- **Internet aplikacije i aplikacije za elektronsku trgovinu**
 - višeslojne K/S arhitekture
 - nude *web* interfejse
 - pristup informacijama smeštenim u jednu ili više baza podataka
 - putem *web* stranice
 - specifikacija i formatiranje podataka putem HTML-a
 - » *eng. HyperText Markup Language*
 - uobičajeno zahtevaju značajnu razmenu podataka između različitih sistema
 - npr. B2B, B2C

Motivacija

- **Problem**

- HTML nije pogodan za specifikaciju strukturiranih podataka dobijenih iz BP
 - pogodan je za specifikaciju web dokumenata
 - predefinisani skup tagova
 - nije proširiv od strane korisnika

- **Jedan pristup rešavanju problema**

- ***Extensible Markup Language (XML)***

- danas široko zastupljen u praksi
 - prikazivanje strukturiranih podataka
 - razmenu podataka putem web-a
- nastaje iz jezika **Standard Generalized Markup Language (ISO 8879:1986 SGML)**

Motivacija

- ***Extensible Markup Language (XML)***
 - nastaje 1998. godine
 - specifikacija **strukture i semantike** podataka
 - *XML Schema Language*
 - mogućnost slobodnog kreiranja tagova
 - podržava kreiranje specifikacija na nivou apstrakcije logičkih struktura obeležja
 - *XML Language*
 - specificira logičke strukture podataka
 - » instance logičkih struktura obeležja, opisanih putem XML Schema specifikacija

Motivacija

- ***Extensible Markup Language (XML)***
 - specifikacija **prezentacionog formata XML struktura**
 - *Extensible Stylesheet Language (XSL)*
 - *XSL Formatting Objects (XSL-FO)*
 - mogućnost automatskih **transformacija XML struktura**
 - *XSL Transformations (XSLT)*

Sadržaj

- Motivacija
- XML model podataka
- DTD i XML Schema
- XML baze podataka
- Upitni jezici
- XML SUBP

XML Model podataka

- **Tipovi podataka prema strukturi**
 - strukturirani podaci
 - nestrukturirani podaci
 - polustrukturirani podaci

XML Model podataka

- Tipovi podataka prema strukturi
 - **strukturirani podaci**
 - postoji šema koja definiše format podataka
 - striktno zadovoljavaju predefinisani format
 - u praksi, očekuje se da takva šema bude razrađena do potrebnog stepena detaljnosti
 - primer
 - podaci u relacionoj bazi podataka
 - » sve torke imaju isti format

XML Model podataka

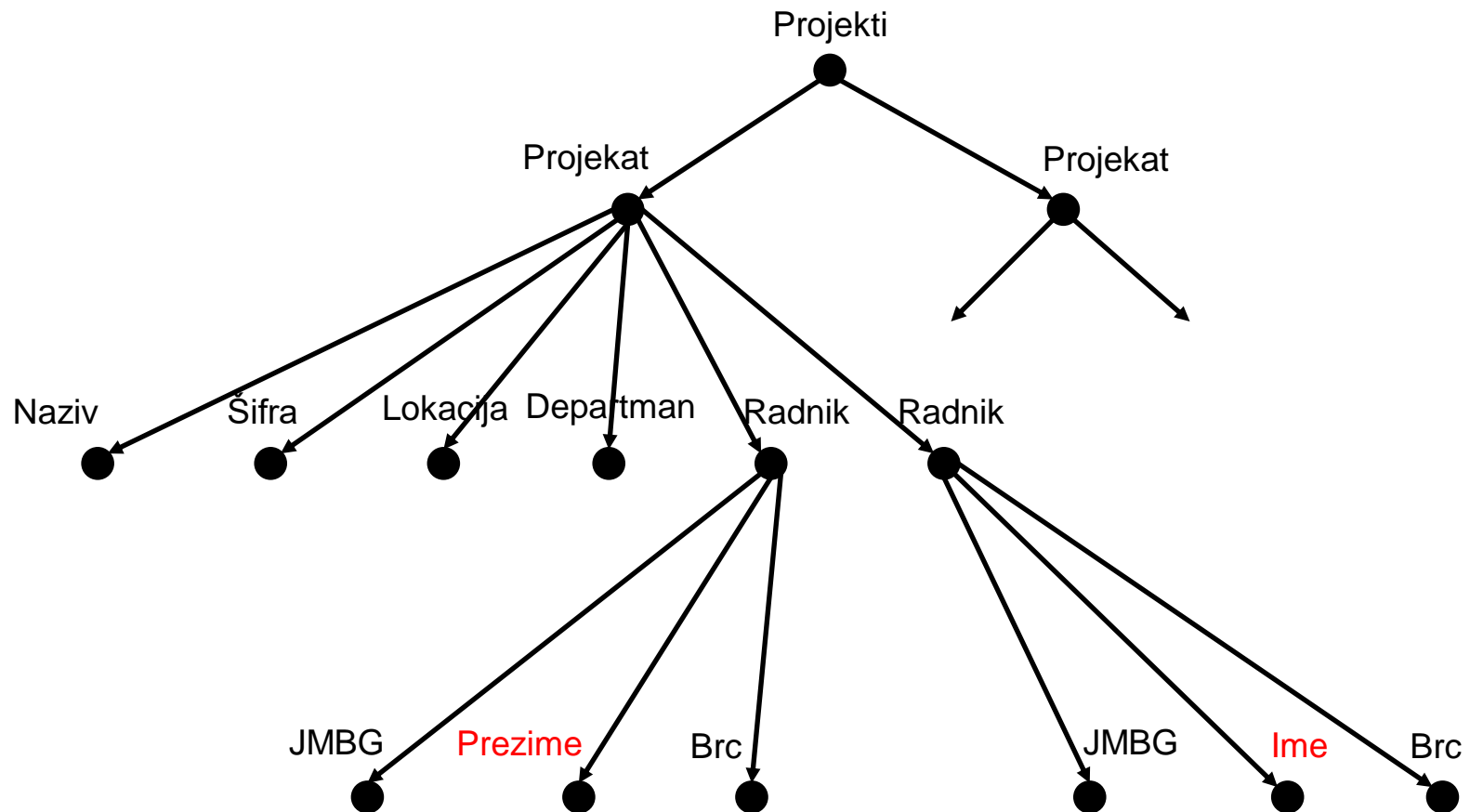
- **Tipovi podataka prema strukturi**
 - **nestrukturirani podaci**
 - (A) može postojati **šema** koja definiše format podataka
 - tipovi podataka su, međutim, često "preširoki"
 - » nedovoljno detaljni sa stanovišta semantike podataka
 - (B) ne postoji ni šema koja definiše format podataka
 - ne postoji nikakav ugrađeni format kojeg podaci prate
 - » moguće je da postoji nekakav eksterni format koji opisuje semantiku podataka, ali on ne pripada strukturi
 - **primeri**
 - tekstualni ili multimedijalni dokumenti
 - podaci su nestrukturirani sa stanovišta sistema za njihovo skladištenje
 - HTML dokument
 - tagovi određuju formatiranje ali ne i značenje

XML Model podataka

- Tipovi podataka prema strukturi
 - polustrukturirani podaci
 - imaju definisanu strukturu ali postoje i odstupanja
 - atributi mogu da postoje
 - » u svim entitetima
 - » samo u nekim entitetima
 - prikazuju se, često, putem grafova i stabala
 - moguće je definisati šemu
 - koja specificira moguće elemente koji učestvuju u strukturi
 - mogu ali ne moraju svi da postoje

XML Model podataka

- Primer polustrukturiranih podataka

XML Model podataka

- **XML dokument**

- centralni koncept XML jezika
- konstruiše se pomoću dva osnovna koncepta

- **element**

- glavni gradivni element XML dokumenta
- opisuje se pomoću početnog i krajnjeg taga (oznake)
- moguće napraviti hijerarhiju elemenata

- **atribut**

- karakteristika koja detaljnije opisuje element i reprezentuje njegovu semantiku
- upotreba atributa ne mora uvek odgovarati upotrebi atributa u relacionom modelu podataka
 - » u XML dokumentima za opis podataka koji se čuvaju u elementima koriste se atributi

XML Model podataka

- **Primer**

- projekti kompanije
- svaki projekat sadrži
 - naziv projekta
 - šifru projekta
 - lokaciju kompanije
 - šifru departmana
 - radnike koji rade na projektu
- svaki radnik sadrži
 - jedinstveni matični broj građanina
 - ime i/ili prezime radnika
 - broj radnih časova na projektu

XML Model podataka

```
<?xml version= "1.0" standalone="yes"?>
<Projekti>
  <Projekat>
    <Naziv>ProjekatX</Naziv>
    <Sifra>1</Sifra>
    <Lokacija>Novi Sad</Lokacija>
    <Departman>5</Departman>
    <Radnik>
      <JMBG>123456789</JMBG>
      <Prezime>Petrovic</Prezime>
      <Brc>32.5</Brc>
    </Radnik>
    <Radnik>
      <JMBG>453453453</JMBG>
      <Ime>Petar</Ime>
      <Brc>20.0</Brc>
    </Radnik>
  </Projekat >
  ...
</Projekti>
```

XML Model podataka

- **Element**
 - **složeni element**
 - konstruisan pomoću drugih elemenata
 - hijerarhija elemenata
 - **primitivni (prosti) element**
 - sadrži atomične vrednosti
 - glavne razlike između XML-a i HTML-a
 - nazivi elemenata
 - u XML dokumentu reprezentuju semantiku
 - u HTML dokumentu definišu isključivo način prezentacije podataka
 - specifikacija elemenata
 - sadržana je u XML šema dokumentu i korisnički definisana
 - u HTML jeziku, svi elementi su unapred definisani

XML Model podataka

- **Atribut**

- najčešće se koristi za **opis podataka** smeštenih u elementima
 - slično atributima u HTML-u
 - za razliku od atributa u bazama podataka koji sadrže same vrednosti
- može da ima istu ulogu kao i atribut u BP
 - kada nije od velikog značaja da XML dokumenti budu čitljivi od strane ljudi

XML Model podataka

- **Atribut**

- može kao vrednosti da sadrži osnovne ili dodatne podatke koje ne sadrži sam element
- tri pristupa strukturiranja podataka
 - svi podaci se pridružuju direktno elementu
 - svi podaci se pridružuju isključivo atributima elementa
 - neki ("osnovni") podaci se pridružuju elementu, a ostali ("dodatni") atributima elementa
- različiti kriterijumi mogu uticati na izbor pristupa koji se može smatrati odgovarajućim u datoj situaciji
 - u literaturi, treći ("hibridni") pristup često se ne preporučuje
 - u prvom pristupu, izuzetak je da se reference ka drugim elementima XML dokumenta iskazuju putem atributa

XML Model podataka

- **Tipovi XML dokumenata**
 - XML dokumenti za opis podataka
 - XML dokumenti za opis realnih dokumenata
 - Hibridni XML dokumenti

XML Model podataka

- **Tipovi XML dokumenata**
 - tip dokumenta nije uvek lako prepoznati
 - definisanjem tipa dokumenata definiše se način skladištenja podataka

XML Model podataka

- **XML dokumenti za opis podataka**
 - *eng. data-centric XML documents*
 - koriste se za razmenu podataka
 - namenjeni pretežno računarskoj obradi
 - visoka granulacija elemenata, čije vrednosti su
 - preuzete iz baze podataka
 - dobijene iz spoljašnjeg izvora
 - npr. merenja ili eksperimenti
 - **strukturirani ili polustrukturirani dokumenti**
 - u zavisnosti od postojanja XML šeme
 - najčešće se čuvaju u relacionim bazama podataka

XML Model podataka

- **Primer**

<Letovi>

 <Prevoznik>ABC Airways</Prevoznik>

 <Mesto_polaska>Beograd</Mesto_polaska>

 <Odrediste>Sarajevo</Odrediste>

 <Let>

 <Polazak>09:15</Polazak>

 <Dolazak>10:00</Dolazak>

 </Let>

 <Let>

 <Polazak>11:15</Polazak>

 <Dolazak>12:00</Dolazak>

 </Let>

 <Let>

 <Polazak>13:15</Polazak>

 <Dolazak>14:00</Dolazak>

 </Let>

</Letovi>

XML Model podataka

- **XML dokumenti za opis podataka**
 - mogu obuhvatati i manje granulirane elemente
 - ne ide se uvek do nivoa atomičnih podataka
 - mogu sadržati i tekst izvan elemenata
 - ista struktura sadržaja u svim dokumentima
 - mogu se napraviti iz drugih XML dokumenata koji opisuju podatke

XML Model podataka

- **Primer**

<Letovi_informacije >

<Prevoznik>ABC Airways**</Prevoznik>** nudi **<Broj>**tri**</Broj>** leta dnevno od **<Mesto_polaska>**Beograd**</Mesto_polaska>** do **<Odrediste>**Sarajevo**</Odrediste>**. Vremena polaska su **<Polazak>**09:15**</Polazak>**, **<Polazak>**11:15**</Polazak>**, i **<Polazak>**13:15**</Polazak>**. Dolasci se očekuju sat vremena kasnije.

</Letovi_informacije>

XML Model podataka

- **XML dokumenti za opis realnih dokumenata**
 - *eng. document-centric XML documents*
 - sadrže veliku količinu teksta
 - namenjeni ljudima
 - npr. radovi ili knjige
 - najčešće **nestrukturirani** dokumenti
 - većina nestrukturiranih elemenata
 - niska granulacija
 - obično nastaju izvan baze podataka
 - npr. pdf, rtf, ili sgml dokumenti
 - koji su konvertovani u XML
 - čuvaju se u XML bazama podataka

XML Model podataka

- **Primer**

<Proizvod>

<Uvod>

The <Naziv_proizvoda>Turkey Wrench</ Naziv_proizvoda > from <Proizvodjac>Full Fabrication Labs, Inc.</ Proizvodjac> is <Sazetak>like a monkey wrench, but not as big.</Sazetak>

</Uvod>

<Opis>

<p>The turkey wrench, which comes in <i>both right- and left-handed versions (skyhook optional)</i>, is made of the finest stainless steel. The Redi-grip rubberized handle quickly adapts to your hands, even in the greasiest situations. Adjustment is possible through a variety of custom dials.</p>

</Opis>

...

</Proizvod>

XML Model podataka

- **Hibridni XML dokumenti**
 - *eng. hybrid-centric XML documents*
 - jedan deo dokumenta je strogo strukturiran, dok je drugi slabo strukturiran ili potpuno nestrukturiran
 - mogu biti opisani XML šemom

XML Model podataka

- **XML Model podataka**
 - šema baze podataka predstavlja model tipa stabla
 - analogija s hijerarhijskim modelom podataka
- **Struktura XML šeme BP**
 - listovi predstavljaju proste elemente
 - neterminalni čvorovi su složeni elementi
 - ne postoji ograničenje dubine hijerarhije

Sadržaj

- Motivacija
- XML model podataka
- DTD i XML Schema
- XML baze podataka
- Upitni jezici
- XML SUBP

DTD i XML Schema

- **Dobro formiran XML dokument**
 - počinje XML deklaracijom
 - zadovoljava sintaksna ograničenja modela podataka
 - jedan korenski element
 - svaki element mora imati otvarajući i zatvarajući tag

DTD i XML Schema

- **Dobro formiran XML dokument**
 - može biti procesiran od strane generičkog procesora XML dokumenata
 - obezbeđuje navigaciju po stablu elemenata
 - parsiranje obavlja *Simple API for XML* (SAX)
 - » prilikom susretanja svakog otvarajućeg i zatvarajućeg taga SAX obaveštava program za procesiranje dokumenta
 - » *eng. callback*
 - kreira internu reprezentaciju stabla u memoriji
 - najčešće u formi tzv. *Document Object Model*-a (DOM)

DTD i XML Schema

- **Dobro formiran XML dokument**
 - ne zahteva postojanje šeme
 - ne postoji predefinisani skup elemenata koji se mogu pojaviti u dokumentu
 - dozvoljava autoru dokumenta širu slobodu u definisanju elemenata
 - onemogućava automatsku interpretaciju značenja podataka u dokumentu

DTD i XML Schema

- **Validan XML dokument**
 - dobro formiran XML dokument
 - koji zadovoljava šemu
 - struktura elemenata u XML dokumentu mora da prati specifikaciju strukture definisane u posebnom dokumentu
 - jezici za specifikaciju strukture XML dokumenta
 - XML *Document Type Definition* (DTD)
 - XML *Schema*

DTD i XML Schema

- ***Document Type Definition (DTD)***
 - deo osnovnog XML standarda
 - obično se čuva odvojeno od XML dokumenata
 - poseban dokument sa ekstenzijom *.dtd*
 - opisuje format XML dokumenta
 - definiše elemente i attribute
 - njihova imena i tagove
 - definiše tip sadržaja elemenata i atributa

DTD i XML Schema

- **Primer**

```
<!DOCTYPE Projekti [  
    <!ELEMENT Projekti (Projekat+)>  
    <!ELEMENT Projekat (Naziv, Sifra, Lokacija, Departman?, Radnici)  
        <!ATTLIST Projekat  
            ProjId ID #REQUIRED>  
    >  
    <!ELEMENT Naziv (#PCDATA)>  
    <!ELEMENT Sifra (#PCDATA)>  
    <!ELEMENT Lokacija (#PCDATA)>  
    <!ELEMENT Departman (#PCDATA)>  
    <!ELEMENT Radnici (Radnik*)>  
    <!ELEMENT Radnik (JMBG, Prezime?, Ime?, Brc)>  
    <!ELEMENT JMBG (#PCDATA)>  
    <!ELEMENT Prezime (#PCDATA)>  
    <!ELEMENT Ime (#PCDATA)>  
    <!ELEMENT Brc (#PCDATA)>  
    ]>
```

DTD i XML Schema

- **DTD dokument**

- provera validnosti XML dokumenta vrši se u odnosu na DTD dokument
 - ime DTD dokumenta se navodi u zaglavlju
 - *standalone* atribut definiše da li se dokument proverava u odnosu DTD dokument
 - ukoliko je njegova vrednost „no“ dokument se proverava

```
<?xml version="1.0" standalone="no"?>
```

```
<!DOCTYPE Projekti SYSTEM "projekti.dtd">
```

DTD i XML Schema

- **Mane DTD-a**
 - skromne mogućnosti u definisanju tipova podataka
 - samo 10 tipova podataka
 - sintaksa drugačija od XML-a
 - zahteva postojanje posebnih procesora dokumenata
 - svi XML dokumenti moraju da poseduju elemente baš u onom redosledu u kom su definisani u DTD dokumentu
 - nije moguće specificirati broj elemenata bez specifikacije njihovog redosleda
 - nije moguća specifikacija ograničenja vezanih za skladištenje podataka u BP

DTD i XML Schema

- **XML Schema**

- jezik za opis strukture XML dokumenata
 - de facto standard
 - poštuje ista sintaksna pravila kao XML
 - može se koristiti isti procesor dokumenata
- uvođenjem XML Schema jezika imamo dve vrste dokumenata
 - XML schema dokument
 - opis strukture
 - XML dokument
 - sadrži vrednosti
 - struktura zadovoljava pravila navedena u XML schema dokumentu
 - » ukoliko on postoji

DTD i XML Schema

- ***XML Schema***

- zasnovan na modelu tipa stabla
 - elementi i atributi su glavni strukturalni koncepti
- dodatni koncepti preuzeti su iz relacionog i objektnog modela
 - ključevi, reference i identifikatori

DTD i XML Schema

- **XML Schema**
 - XML *Schema* dokument može da obuhvata
 - opis šeme i XML prostore imena
 - anotacije
 - elemente šeme
 - tipove elemenata
 - integritet šeme

DTD i XML Schema

- **Opis XML šeme i XML prostori imena**
 - specifikacija elemenata za opis XML šeme
 - svakom specifikacijom korišćene šeme specificira se **XML prostor imena**
 - sprečava koliziju elemenata sa istim imenom
 - » definiše skup elemenata koji imaju isti prefiks
 - jedan tip dokumenta može uključivati elemente iz više prostora imena
 - jedan element može biti korišćen u više tipova dokumenata
 - svakom prostoru imena dodeljuje se skraćeno ime
 - koristi se kao prefiks za elemente iz te šeme

DTD i XML Schema

- Opis XML šeme i XML prostori imena

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>  
<xsd:schema xmlns:xsd="http://www.w3.org/2001/XMLSchema">  
...  
</xsd:schema>
```

DTD i XML Schema

- **Anotacija**

- specifikacija komentara i opisa XML *schema* dokumenta
 - *xsd:documentation*
 - specifikacija komentara namenjenog ljudima
 - atribut *xml:lang* specificira korišćeni jezik u samom XML dokumentu
 - *xsd:appinfo*
 - specifikacija komentara namenjenog aplikacijama

DTD i XML Schema

- **Anotacija**

```
<xsd:schema ... >
```

```
...
```

```
  <xsd:annotation>
```

```
    <xsd:documentation xml:lang="sr">Šema kompanije kreirana za  
    skladištenje podataka u XML bazi podataka</xsd:documentation>
```

```
  </xsd:annotation>
```

```
...
```

```
</xsd:schema>
```

DTD i XML Schema

- **Element šeme**

- služi za definisanje elementa koji može biti korišćen u XML dokumentima
 - jedan **korenski element**
 - atribut *name* specificira ime elementa u XML dokumentu
 - između otvarajućeg i zatvarajućeg taga navodi se struktura elementa
- **elementi prvog reda** su elementi koji se nalaze neposredno ispod korenskog elementa u hijerarhiji elemenata

DTD i XML Schema

- **Tip podatka u elementu**
 - definiše se putem *type* atributa
 - ukoliko je navedena vrednost
 - struktura elementa definiše se nezavisno od samog elementa
 - ukoliko nije navedena vrednost
 - struktura elementa navodi se u okviru samog elementa
 - obično *xsd:complexType*
 - » složeni element
 - atributi *minOccurs* i *maxOccurs*
 - definišu minimalan i maksimalan broj ponavljanja datog elementa
 - podrazumevana vrednost je jedan

DTD i XML Schema

- **Kompleksni element**
 - definiše se putem *xsd:complexType* elementa
 - sadrži podelemente
 - uređena ili neuređena lista elemenata
 - navodi se broj mogućih ponavljanja svakog elementa
- **Kompleksni atributi**
 - takođe se definišu putem *xsd:complexType* elementa

DTD i XML Schema

```
<xsd:element name="projekti">
  <xsd:complexType>
    <xsd:sequence>
      <xsd:element name="departman" type="Departman"
        minOccurs="0" maxOccurs="unbounded" />
      <xsd:element name="radnik" type="Radnik" minOccurs="0"
        maxOccurs="unbounded">
        <xsd:unique name="izdržavanilmeUnique">
          <xsd:selector xpath="radnikIzdrzava" />
          <xsd:field xpath="izdrzavanilme" />
        </xsd:unique>
      </xsd:element>
      <xsd:element name="projekat" type="Projekat" minOccurs="0"
        maxOccurs="unbounded" />
    </xsd:sequence>
  </xsd:complexType> ...
</xsd:element/>
```


DTD i XML Schema

```
<xsd:complexType name="Departman">
  <xsd:sequence>
    <xsd:element name="departmanNaziv" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="departmanSifra" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="departmanRukJMBG" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="departmanRukDatumPocetka" type="xsd:date" />
    <xsd:element name="departmanLokacija" type="xsd:string"
      minOccurs="0" maxOccurs="unbounded" />
  </xsd:sequence>
</xsd:complexType>
```

DTD i XML Schema

```
<xsd:complexType name="Radnik">
  <xsd:sequence>
    <xsd:element name="radnikIme" type="Ime" />
    <xsd:element name="radnikJMBG" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="radnikPol" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="radnikPlata" type="xsd:unsignedInt" />
    <xsd:element name="radnikDatumRodjenja" type="xsd:date" />
    <xsd:element name="radnikDepartmanSifra" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="radnikSefJMBG" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="radnikAdresa" type="Adresa" />
    <xsd:element name="radnikRadiNa" type="RadiNa" minOccurs="1"
      maxOccurs="unbounded" />
    <xsd:element name="radnikIzdrzava" type="Izdrzavani"
      minOccurs="0" maxOccurs="unbounded" />
  </xsd:sequence>
</xsd:complexType>
```

DTD i XML Schema

```
<xsd:complexType name="Projekat">
  <xsd:sequence>
    <xsd:element name="projekatNaziv" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="projekatSifra" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="projekatLokacija" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="projekatDepartmanSifra" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="projekatRadProj" type="RadProj" minOccurs="1"
      maxOccurs="unbounded" />
  </xsd:sequence>
</xsd:complexType>
```

DTD i XML Schema

```
<xsd:complexType name="Izdrzavani">
  <xsd:sequence>
    <xsd:element name="izdrzavanilme" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="izdrzavaniPol" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="izdrzavaniDatumRodjenja" type="xsd:date" />
    <xsd:element name="izdrzavaniOdnosSaRadnikom" type="xsd:string" />
  </xsd:sequence>
</xsd:complexType>
```

```
<xsd:complexType name="Adresa">
  <xsd:sequence>
    <xsd:element name="broj" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="ulica" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="grad" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="drzava" type="xsd:string" />
  </xsd:sequence>
</xsd:complexType>
```

DTD i XML Schema

```
<xsd:complexType name="Ime">  
  <xsd:sequence>  
    <xsd:element name="ime" type="xsd:string" />  
    <xsd:element name="srednjelme" type="xsd:string" />  
    <xsd:element name="prezime" type="xsd:string" />  
  </xsd:sequence>  
</xsd:complexType>
```

DTD i XML Schema

```
<xsd:complexType name="RadProj">  
  <xsd:sequence>  
    <xsd:element name="radnikJMBG" type="xsd:string" />  
    <xsd:element name="brc" type="xsd:float" />  
  </xsd:sequence>  
</xsd:complexType>
```

```
<xsd:complexType name="RadiNa">  
  <xsd:sequence>  
    <xsd:element name="projekatSifra" type="xsd:string" />  
    <xsd:element name="brc" type="xsd:float" />  
  </xsd:sequence>  
</xsd:complexType>
```

DTD i XML Schema

- **Integritet podataka**

- moguće je definisati

- **ograničenje jedinstvenosti**

- jedinstvena vrednost elementa

- » na nivou XML dokumenta

- može imati nedostajuću (*null*) vrednost

- *xsd:unique* element šeme

- » definiše elemente koji imaju jedinstvene vrednosti

- » podelement: *xsd:selector*

- » definiše tip elementa na koji se primenjuje ograničenje

- » time, definiše opseg ograničenja

- » podelement: *xsd:field*

- » polje unutar tipa na koje se primenjuje ograničenje

- » polje čija je vrednost jedinstvena

DTD i XML Schema

- **Integritet podataka**

- moguće je definisati

- **primarni ključ**

- uvek postoji

- » minimalni kardinalitet je veći od 0

- » *minOccurs* > 0

- ne može imati nedostajuću (*null*) vrednost

- » *nillable*="false"

- element *xsd:key*

- » sadrži podelemente *xsd:selector* i *xsd:field*

DTD i XML Schema

- **Integritet podataka**

- moguće je definisati

- **oganičenja referencijalnog integriteta**

- referencira prethodno definisani primarni ključ

- » broj i tip polja u referenci na ključ mora odgovarati broju i tipu polja u ključu

- element *xsd:keyref*

- » atribut *refer*

- » vrednost je ime primarnog ključa kojeg referenciramo

- » *xsd:selector*

- » referencirajući tip

- » *xsd:field*

- » polje koje predstavlja strani ključ

DTD i XML Schema

```
<xsd:unique name="departmanNazivUnique">  
  <xsd:selector xpath="departman" />  
  <xsd:field xpath="departmanNaziv" />  
</xsd:unique>
```

```
<xsd:unique name="projekatNazivUnique">  
  <xsd:selector xpath="projekat" />  
  <xsd:field xpath="projekatNaziv" />  
</xsd:unique>
```

DTD i XML Schema

```
<xsd:key name="projekatSifraKey">  
  <xsd:selector xpath="projekat" />  
  <xsd:field xpath="projekatSifra" />  
</xsd:key>
```

```
<xsd:key name="departmanSifraKey">  
  <xsd:selector xpath="departman" />  
  <xsd:field xpath="departmanSifra" />  
</xsd:key>
```

```
<xsd:key name="radnikJMBGKey">  
  <xsd:selector xpath="radik" />  
  <xsd:field xpath="radnikJMBG" />  
</xsd:key>
```

DTD i XML Schema

```
<xsd:keyref name="departmanRukJMBGKeyRef"
  refer="radnikJMBGKey">
  <xsd:selector xpath="departman" />
  <xsd:field xpath="departmanRukJMBG" />
</xsd:keyref>
```

```
<xsd:keyref name="radnikDepartmanSifraKeyRef"
  refer="departmanSifraKey">
  <xsd:selector xpath="radnik" />
  <xsd:field xpath="radnikDepartmanSifra" />
</xsd:keyref>
```

```
<xsd:keyref name="radnikSefJMBGKeyRef"
  refer="radnikJMBGKey">
  <xsd:selector xpath="radnik" />
  <xsd:field xpath="radnikSefJMBG" />
</xsd:keyref>
```

DTD i XML Schema

```
<xsd:keyref name="projekatDepartmanSifraKeyRef"
    refer="departmanSifraKey">
    <xsd:selector xpath="projekat" />
    <xsd:field xpath="projekatDepartmanSifra" />
</xsd:keyref>
```

```
<xsd:keyref name="projekatRadProjJMBGKeyRef"
    refer="radnikJMBGKey">
    <xsd:selector xpath="projekat/projekatRadProj" />
    <xsd:field xpath="JMBG" />
</xsd:keyref>
```

```
<xsd:keyref name="radnikRadiNaProjektuSifraKeyRef"
    refer="projekatSifraKey">
    <xsd:selector xpath="radnik/radnikRadiNa" />
    <xsd:field xpath="projekatSifra" />
</xsd:keyref>
```

Sadržaj

- Motivacija
- XML model podataka
- DTD i XML Schema
- XML baze podataka
- Upitni jezici
- XML SUBP

XML baze podataka

- **Pristupi skladištenju XML dokumenata**
 - skladištenje XML dokumenata u tekstualnom obliku
 - skladištenje sadržaja XML elemenata u bazama podataka
 - skladištenje XML dokumenata u specijalizovanim XML bazama podataka

Sadržaj

- Skladištenje XML dokumenata u tekstualnom obliku
- Skladištenje XML dokumenata u specijalizovanim XML BP
- Skladištenje sadržaja XML elemenata u specijalizovanim XML BP

XML baze podataka

- **Skladištenje XML dokumenata u tekstualnom obliku**
 - ovaj pristup koristi se
 - kada SUBP ima poseban modul za procesiranje dokumenata
 - kada XML dokument nema definisanu šemu
 - za XML dokumente za opis realnih dokumenata
 - XML dokument se skladišti u tekstualnom ili BLOB polju
 - u relacionim, objektno-relacionim i objektnim bazama podataka

XML baze podataka

- **Skladištenje sadržaja XML elemenata u bazama podataka**
 - ovaj pristup koristi se
 - za XML dokumente koji imaju definisanu šemu
 - svi dokumenti imaju istu strukturu
 - predstavljaju strukturirane podatke
 - kreiranje relacione ili objektna šeme baze podataka
 - zahteva specifikaciju mapiranja između šeme baze podataka i šeme XML dokumenta
 - u internom modulu SUBP-a
 - u posebnom međusloju između baze podataka i aplikacije
 - podaci iz elemenata XML dokumenta se skladište u obliku torki ili objekata

XML baze podataka

- **Mapiranje XML šeme na relacionu šemu baze podataka**
 - mapiranje obuhvata
 - elemente
 - attribute
 - tekst
 - ignorišu se
 - entiteti
 - CDATA sekcije
 - komentari
 - procesne instrukcije
 - redosled elemenata

XML baze podataka

- **Mapiranje XML šeme na relacionu šemu baze podataka**
 - snimanje sadržaja dokumenta u BP i njegovo ponovno čitanje iz BP u opštem slučaju **neće dati isti dokument**
 - usled ignorisanja pojedinih delova dokumenta prilikom mapiranja
 - tipovi mapiranja
 - **mapiranje zasnovano na tabelama**
 - **objektno-relaciono mapiranje**

XML baze podataka

- **Mapiranje XML dokumenata zasnovano na tabelama**
 - struktura XML dokumenata mora imati oblik

```
<database>
  <table>
    <row>
      <column1>...</column1>
      <column2>...</column2>
      ...
    </row>
    <row> ... </row>
    ...
  </table>
  <table> ... </table>
  ...
</database>
```

XML baze podataka

- **Mapiranje XML dokumenata zasnovano na tabelama**
 - u slučaju jedne tabele struktura XML dokumenta ima oblik

```
<table>  
  <row>  
    <column1>...</column1>  
    <column2>...</column2>  
    ...  
  </row>  
  <row> ... </row>  
  ...  
</table>
```

XML baze podataka

- **Mapiranje XML dokumenata zasnovano na tabelama**
 - moguće je definisati da li se kolona iz relacije BP mapira na element ili na atribut
 - meta-podaci mogu biti uključeni u zaglavlje dokumenta ili kao atributi elemenata tabele ili kolone

XML baze podataka

- **Mapiranje XML dokumenata zasnovano na tabelama**
 - pojam tabele u mapiranju
 - nije nužno ekvivalentan pojmu tabele u relacionoj BP
 - BP -> XML
 - pojam tabele obuhvata bilo koji rezultujući skup
 - » dobijen kao rezultat upita
 - XML -> BP
 - pojam tabele obuhvata tabelu ili pogled baze podataka

XML baze podataka

- **Mapiranje XML dokumenata zasnovano na tabelama**
 - koristi se prilikom serijalizacije podataka iz relacione baze podataka
 - prilikom transfera podataka između dva RSUBP-a
 - koriste ga pojedine aplikacije srednjeg sloja za razmenu podataka između XML dokumenata i relacione baze podataka
 - mana ovog mapiranja
 - XML dokumenti **moraju da zadovoljavaju prethodno definisani format**

XML baze podataka

- **Objektno-relaciono mapiranje XML dokumenata**
 - postoje dve faze
 - XML model -> objektni model
 - objektni model -> relacioni model

XML baze podataka

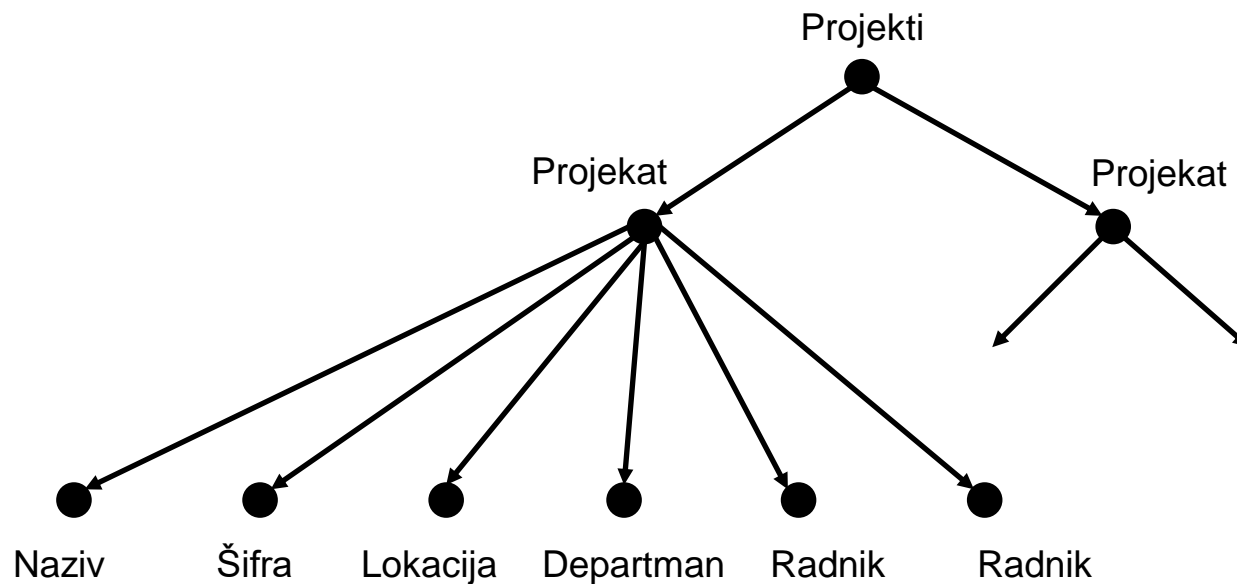
- **Objektno-relaciono mapiranje XML dokumenata**
 - XML model -> objektni model
 - podaci iz XML dokumenta se interno u mapperima predstavljaju kao stablo objekata
 - složeni tipovi u XML dokumentima predstavljaju se pomoću **klasa**
 - prosti tipovi u XML dokumentima predstavljaju se pomoću **skalara**
 - objektni model dobijen prilikom mapiranja **nije predstavljen** pomoću DOM-a
 - DOM ima istu strukturu za svaki XML dokument
 - objektni model dobijen mapiranjem razlikuje se za dokumente sa različitom šemom

XML baze podataka

- **Objektno-relaciono mapiranje XML dokumenata**
 - objektni model -> relacioni model
 - mapira se pomoću tradicionalnih objektno/relacionih mapera
 - klase -> tabele
 - skalari -> kolone
 - kompozitni objekti -> strani ključevi ka drugim tabelama

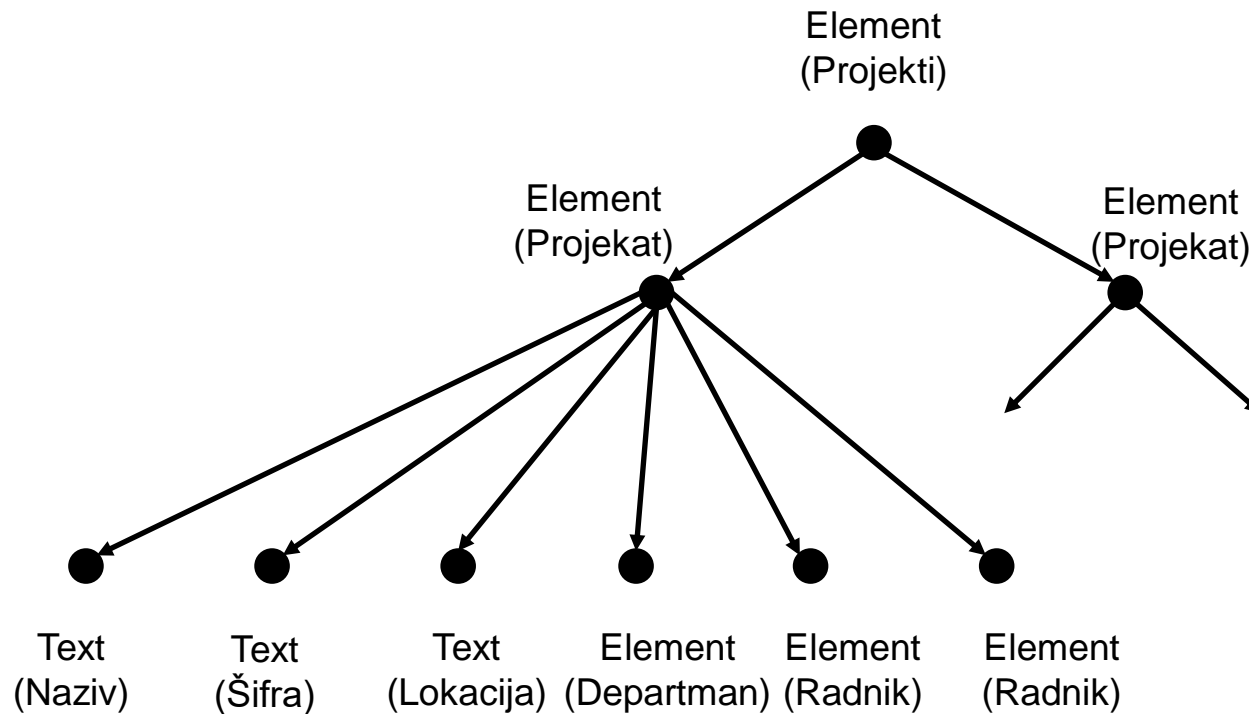
XML Model podataka

- Primer modela XML dokumenta

XML Model podataka

- Primer DOM modela XML dokumenta

XML Model podataka

- **Primer mapiranja XML elemenata na klase**

```
<xsd:complexType name="Projekat">
  <xsd:sequence>
    <xsd:element name="projekatNaziv" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="projekatSifra" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="projekatLokacija" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="projekatDepartmanSifra" type="xsd:string" />
    <xsd:element name="projekatRadProj" type="RadProj"
      minOccurs="1" maxOccurs="unbounded" />
  </xsd:sequence>
</xsd:complexType>
```

XML Model podataka

- **Primer mapiranja XML elemenata na klase**

```
class Projekat {  
    String projekatNaziv;  
    String projekatSifra;  
    String projekatLokacija;  
    String projekatDepartmanSifra;  
    RadProj [ ] projekatRadProj;  
}
```


Sadržaj

- Skladištenje XML dokumenata u tekstualnom obliku
- Skladištenje XML dokumenata u specijalizovanim XML BP
- Skladištenje sadržaja XML elemenata u specijalizovanim XML BP

XML baze podataka

- **Skladištenje XML dokumenata u specijalizovanim XML bazama podataka**
 - XML baze podataka
 - *eng. Native XML databases*
 - namenjene isključivo za skladištenje XML dokumenata
 - zasnovane na XML modelu podataka
 - u potpunosti čuvaju strukturu dokumenata
 - mogu skladištiti
 - sadržaj XML dokumenata
 - » retko se koristi ovaj tip skladištenja
 - » obično se takvi dokumenti mapiraju na relacione BP
 - XML dokumente
 - » često skladišteni u XML bazi podataka

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - definiše logički model XML dokumenta
 - dokumentima rukuje prema tom modelu
 - model obuhvata elemente, attribute, tekst i redosled
 - primeri ovakvih modela: XPath model, XML infoset itd.
 - XML dokument je osnovna logička jedinica skladištenja
 - u relacionim bazama to je torka u tabeli
 - upiti ili ažuriranje mogu da obuhvate samo deo dokumenta

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - ne mora da poseduje sopstveni (specifični) model za fizičko skladištenje podataka
 - može se oslanjati na relacionu, hijerarhijsku, OO bazu, ili na indeksirane datoteke

XML baze podataka

- **XML SUBP podržavaju**
 - kolekcije dokumenata
 - upitne jezike
 - ažuriranje sadržaja
 - transakcije, zaključavanje i konkurentno izvršavanje
 - programski pristup (API)
 - očuvanje izvorne strukture dokumenta
 - skladištenje podataka van baze podataka
 - indeksiranje
 - skladištenje spoljašnjih entiteta
 - normalizaciju
 - ograničenje referencijalnog integriteta

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - **kolekcije dokumenata**
 - podržava grupisanje dokumenata u imenovane kolekcije, po nekom svojstvu
 - slično tabelama u relacionim BP
 - moguća hijerarhija kolekcija

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - upitni jezici
 - **XPath**
 - sa proširenjima za upravljanje kolekcijama dokumenata
 - **XQuery**
 - W3C standard
 - još uvek nije prihvaćen od strane svih XML SUBP

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - **ažuriranje sadržaja**
 - može se izvršiti na više načina
 - ažuriranje celokupnog sadržaja dokumenta
 - ažuriranje dela sadržaja dokumenta
 - jezici za ažuriranje sadržaja
 - XUpdate
 - koristi XPath za odabir elemenata
 - podržava operacije dodavanja, modifikacije i brisanja podataka
 - prošireni XQuery

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - **transakcije, zaključavanje i konkurentno izvršavanje**
 - pojam transakcije je isti kao i u drugim SUBP
 - najmanja jedinica obrade podataka
 - skoro svi XML SUBP podržavaju koncept transakcije
 - nivoi zaključavanja
 - **nivo celog dokumenta**
 - » često slučaj u XML bazama podataka
 - » usporava konkurentan rad
 - **nivo čvora (elementa) u dokumentu**
 - » implementacija ove vrste zaključavanja zahteva zaključavanje nadređenih elemenata, od datog do korena
 - » javlja se problem eksplozije zaključavanja sadržaja

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - **programski pristup**
 - *eng. Application Programming Interfaces (APIs)*
 - ne postoji opšti standard
 - svi XML SUBP imaju svoje API-je
 - definicija metoda za pristup, upite i pretragu metapodataka
 - dva API-ja nezavisna od proizvođača XML SUBP
 - XML:DB API
 - » nezavisan od programskog jezika
 - » koristi XPath
 - JSR 225: XQuery API for Java (XQJ)
 - » zasnovan na JDBC-u
 - » koristi XQuery

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - **očuvanje izvorne strukture dokumenta**
 - *eng. round-tripping*
 - očuvava se izvorna struktura dokumenta, upisana u BP, pri kasnijim čitanjima iz BP
 - praktično, dokument ostaje identičan i po strukturi, a ne samo po sadržaju, pod uslovom da nije u međuvremenu bio menjan
 - vrlo bitno kod XML dokumenata koji opisuju realne dokumente

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - **skladištenje podataka van baze podataka**
 - omogućava skladištenje i referenciranje elemenata koji se ne nalaze u samoj XML bazi podataka
 - npr. nalaze se u relacionoj BP
 - moguće ažuriranje udaljenih podataka posredstvom dokumenata koji se nalaze u XML bazi podataka

XML baze podataka

- **XML SUBP**

- **indeksiranje**

- tipovi indeksa

- **indeksi zasnovani na vrednostima**

- » indeksiraju vrednosti elemenata i atributa

- » npr. *pronađi sve elemente i attribute koji imaju vrednost Vladimir*

- **indeksi zasnovani na strukturi**

- » indeksiraju lokacije elemenata i atributa

- » npr. *pronađi sve radnike*

- **indeksi zasnovani na tekstu**

- » indeksiraju tokene (reči) u vrednostima elemenata i atributa

- » npr. *pronađi sve projekte čije ime sadrži reč 'Projekat'*

- **kombinovani indeksi**

XML baze podataka

- **XML SUBP**

- **skladištenje spoljašnjih entiteta**

- skladištenje elemenata koji nisu deo dokumenta
 - predstavljaju elemente koji se pozivaju iz dokumenta
 - » npr. poziv web servisa za vremensku prognozu
 - » skladištenje takvog dokumenta nije primereno
 - » dinamički sadržaj dokumenta – menja se često
 - » npr. refernce na druge dokumente koje čine poglavlja skladištenog dokumenta
 - » skladištenje takvog dokumenta može biti pogodno

XML baze podataka

- **XML SUBP**

- **normalizacija**

- cilj: svaki podatak pojavljuje se tačno jednom
 - pri skladištenju celih dokumenata normalizacija može biti primenjena za uštedu prostora
 - » ukoliko se sadržaji dokumenata preklapaju u većoj meri
 - problem: XML podržava elemente sa više vrednosti
 - kod relacionih baza to ne zadovoljava 1NF
 - normalizacija se ne može vršiti na isti način kao u relacionim BP
 - ne postoji formalan pristup normalizaciji
 - pojam normalizacije ne odgovara pojmu normalizacije u relacionom modelu podataka

XML baze podataka

- **XML SUBP**
 - **ograničenje referencijalnog integriteta**
 - obezbeđuje da pokazivači u XML dokumentima referenciraju validne dokumente ili njihove delove
 - zahteva se validnost i internih i eksternih pokazivača
 - pokazivači mogu biti u obliku
 - ID/IDREF atributi
 - key/keyref elementi
 - XLink-ovi

XML baze podataka

- **Arhitektura XML baze podataka**
 - tipovi arhitektura
 - XML baze podataka zasnovane na tekstu
 - XML baze podataka zasnovane na modelima

XML baze podataka

- **Arhitektura XML baze podataka**
 - **XML baze podataka zasnovane na tekstu**
 - skladišti XML u obliku teksta
 - koristi indekse zasnovane na tekstu
 - za brz pristup i izvršavanje upita
 - jedan pristup disku za indeks + jedan pristup za dokument
 - sporije vraća hijerarhije elemenata

XML baze podataka

- **Arhitektura XML baze podataka**
 - **XML baze podataka zasnovane na modelu**
 - formira i skladišti interni model XML dokumenta
 - npr. DOM model
 - sporije vraćanje celog dokumenta
 - dokument mora da se sastavi od delova, iz internog modela
 - potencijalno brže vraćanje hijerarhije elemenata

Sadržaj

- Skladištenje XML dokumenata u tekstualnom obliku
- Skladištenje XML dokumenata u specijalizovanim XML BP
- Skladištenje sadržaja XML elemenata u specijalizovanim XML BP

XML baze podataka

- **Skladištenje sadržaja XML dokumenata u XML bazi podataka**
 - pogodno ukoliko je dokument polustrukturiran
 - nije moguće izvršiti objektno-relaciono mapiranje

XML baze podataka

- **Skladištenje sadržaja XML dokumenata u XML bazi podataka**
 - prednosti
 - potencijalno veća brzina vraćanja željenih podataka
 - zbog snimanja podataka jednog dokumenta u uzastopne memorijske lokacije
 - nema primene operacije spajanja za vraćanje jednog snimljenog dokumenta
 - mogućnost korišćenja XML upitnih jezika
 - mane
 - manja brzina za vraćanje podataka koji nisu snimljeni kao jedinstven dokument
 - rezultat upita može biti jedino XML dokument

Sadržaj

- Motivacija
- XML model podataka
- DTD i XML Schema
- XML baze podataka
- Upitni jezici
- XML SUBP

Upitni jezici

- **Tipovi upitnih jezika koji vraćaju rezultat u XML sintaksi**
 - upitni jezik zasnovan na šablonu
 - upitni jezik zasnovan na SQL-u
 - XML upitni jezici

Upitni jezici

- **Upitni jezik zasnovan na šablonu**
 - *eng. template-based query language*
 - većina upita nad relacionom bazom koja vraća XML strukturu zasnovana je na šablonu
 - ne postoji predefinisano mapiranje između XML šeme i šeme baze podataka
 - SQL naredbe su ugrađene u šablon
 - poseban softver izvršava upit i konstruiše rezultujući XML dokument

Upitni jezici

- **Upitni jezik zasnovan na šablonu**

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<InformacijeLetovi>
  <Uvod>Sledeći letovi su dostupni:</Uvod>
  <SelectStmt>SELECT Prevoznik, BrLeta, Polazak, Dolazak
                FROM Letovi</SelectStmt>
  <Let>
    <Prevoznik>$Prevoznik</Prevoznik>
    <BrLeta>$BrLeta</BrLeta>
    <Polazak>$Polazak</Polazak>
    <Dolazak>$Dolazak</Dolazak>
  </Let>
  <Zakljucak>Srećan put.</Zakljucak>
</InformacijeLetovi>
```

Upitni jezici

- **Upitni jezik zasnovan na šablonu**

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<InformacijeLetovi>
  <Uvod>Sledeći letovi su dostupni:</Uvod>
  <Let>
    <Prevoznik>ABC Airways</Prevoznik>
    <BrLeta>S425</BrLeta>
    <Polazak>11:15</Polazak>
    <Dolazak>12:00</Dolazak>
  </Let>
  ...
  <Zakljucak>Srećan put.</Zakljucak>
</InformacijeLetovi>
```

Upitni jezici

- **Upitni jezik zasnovan na šablonu**
 - fleksibilan
 - postavljanje vraćenih vrednosti na bilo koje mesto u dokumentu
 - uključujući parametrizovanje narednih SELECT naredbi u istom šablonu
 - mogućnost korišćenja petlji i uslovnih izraza
 - definisanje varijabli i funkcija
 - parametrizovanje SELECT upita HTTP parametrima
 - koriste se isključivo pri transferu podataka iz relacione baze u XML dokument
 - za suprotan smer se koristi mapiranje zasnovano na tabelama

Upitni jezici

- **Upitni jezik zasnovan na SQL-u**
 - koristi modifikovane SQL naredbe
 - čiji rezultat ima XML sintaksu
 - SQL/XML standard
 - 2003. godine
 - uvodi XML tip podataka
 - uvodi XML funkcije

Upitni jezici

- **Upitni jezik zasnovan na SQL-u**

```
SELECT XMLELEMENT(NAME "Narudzbenica",  
                  XMLATTRIBUTES(Narudzbenica.NSifra AS NSifra),  
                  XMLELEMENT(NAME „Datum", Narudzbenica.Datum),  
                  XMLELEMENT(NAME „Klijent", Narudzbenica.Klijent))  
      AS xmldocument  
FROM Narudzbenica
```

```
<Narudzbenica NSifra="123">  
  <Datum>10.08.2012. </Datum>  
  <Klijent>FTN </Klijent>  
</Narudzbenica>
```

Upitni jezici

- **XML upitni jezici**

- mogu da se koriste nad bilo kojim XML dokumentom
 - ne samo nad podacima u bazi podataka
- mogu da se koriste i nad relacionim bazama podataka
 - samo ukoliko su dokumenti modelovani kao XML
 - upiti nad virtuelnim XML dokumentima
- XML upitni jezici
 - XPath
 - XQuery

Upitni jezici

- **XPath**

- namenjen za selekciju jednog ili više **čvorova** u XML dokumentu
- vraćeni elementi moraju da zadovoljavaju definisani **Xpath izraz**
 - zasnovan na konceptu navigacije kroz stablo dokumenta

Upitni jezici

- **XPath**
 - osnovni deo XPath izraza je **čvor**
 - čvor može da bude
 - element
 - atribut
 - tekst
 - imenski prostor
 - procesna instrukcija
 - komentar
 - dokument čvor

Upitni jezici

- **XPath**
 - navigacija kroz stablo dokumenta
 - dokument čvor
 - početni čvor svakog dokumenta
 - korenski element dokumenta
 - dete dokument čvora
 - roditeljski čvor
 - čvor koji se nalazi na prvom višem hijerarhijskom nivou u odnosu na drugi čvor
 - » direktno nadređen tom čvoru
 - roditeljski čvor može da ima nula, jedno ili više dece

Upitni jezici

- **XPath**

- navigacija kroz stablo dokumenta

- dete čvor

- čvor koji se nalazi na prvom nižem hijerarhijskom nivou u odnosu na drugi čvor

- » direktno podređen tom čvoru

- dete čvor ima tačno jednog roditelja

- čvorovi rođaci

- čvorovi koji imaju istog roditelja

- čvor predak

- bilo koji čvor na višem hijerarhijskom nivou

- » do koga vodi put preko grana stabla

- čvor potomak

- bilo koji čvor na nižem hijerarhijskom nivou

- » do koga vodi put preko grana stabla

Upitni jezici

- **XPath**
 - trenutno obrađivani čvor naziva se **tekući čvor**
 - u odnosu na njega se kreće stablom
 - dokument čvor je inicijalni tekući čvor

Upitni jezici

- **XPath**

- separator „/“ odvaja korake u navigaciji po stablu
 - formirajući XPath putanju
 - primer: /korak/korak
- korak putanje sastoji se od
 - ose kretanja
 - u odnosu na tekući čvor
 - naziva čvora
 - nula ili više predikata
 - ograničenja vrednosti traženog čvora
- sintaksa koraka
 - `osa::naziv[predikat]`

Upitni jezici

- **XPath**

- osa kretanja predstavlja se punim ili skraćenim nazivom

- self:: ili .
 - parent:: ili ..
 - descendant:: ili //
 - attribute ili @
 - child:: podrazumeva se, ako se ništa ne napiše

Upitni jezici

- **XPath**

- zamenski karakteri
 - *eng. wildcards*
 - * - zamenjuje bilo koji element
 - @* - zamenjuje bilo koji atribut
 - node() – zamenjuje bilo koji čvor bilo kog tipa
- poseduje operatore koji se mogu koristiti u XPath izrazima
- poseduje ugrađene funkcije

Upitni jezici

Operator	Opis	Primer	Povratna vrednost
	Unija dva skupa čvorova	//projekat //radnik	Skup čvorova sa svim projektima i radnicima
+	Sabiranje	6 + 4	10
-	Oduzimanje	6 - 4	2
*	Množenje	6 * 4	24
div	Deljenje	8 div 4	2
mod	Ostatak pri deljenju	5 mod 2	1
=	Jednako	cena=9.80	true ukoliko je cena = 9.80 inače false
!=	Nejednako	cena!=9.80	true ukoliko je cena != 9.80 inače false
<	Manje	cena<9.80	true ukoliko je cena < 9.80 inače false
<=	Manje ili jednako	cena<=9.80	true ukoliko je cena <= 9.80 inače false
>	Veće	cena>9.80	true ukoliko je cena > 9.80 inače false
>=	Veće ili jednako	cena>=9.80	true ukoliko je cena >= 9.80 inače false
or	Disjunkcija	cena=9.80 or cena=9.70	true ukoliko je cena = 9.80 ili cena=9.70, inače false
and	Konjukcija	cena>9.00 and cena<9.90	true ukoliko je cena > 9.00 ili cena<9.90, inače false

Upitni jezici

- **XPath primeri**

/projekti

/projekti/departman

//radnik [plata>70000]/Ime

//projekat/*

//projekat [@*]

Upitni jezici

- **XQuery**
 - ekvivalent SQL-u
 - koristi XPath za selekciju dela strukture nad kojom se realizuje operacija
 - standardni upitni jezik za XML
 - dizajniran za upite nad XML podacima
 - ne samo nad XML dokumentima
 - može se koristiti nad bazama podataka koje podatke čuvaju u XML obliku

Upitni jezici

- **XQuery**

- tipičan oblik XQuery upita naziva se **FLWOR** izraz

FOR <povezivanje varijabli sa pojedinačnim čvorovima>

LET <povezivanje varijabli sa vrednostima>

WHERE <predikat>

ORDER BY <čvorovi>

RETURN <specifikacija rezultata upita>

Upitni jezici

- **XQuery**

- klauzule FLWOR upita
 - FOR klauzula
 - može se pojaviti nula ili više puta
 - dodeljuje varijabli jedan po jedan element iz sekvence
 - » sekvenca je povratna vrednost izraza putanje
 - LET klauzula
 - može se pojaviti nula ili više puta
 - dodeljuje varijabli jednu vrednost do kraja izvršenja upita
 - WHERE klauzula
 - može se pojaviti nula ili jedan put
 - definiše dodatni uslov nad selekcijom elemenata
 - ORDER klauzula
 - može se pojaviti nula ili jedan put
 - definiše red u kojem su rezultati vraćeni
 - RETURN klauzula
 - mora se pojaviti tačno jednom
 - definiše izgled vraćenog XML dokumenta

Upitni jezici

- **XQuery**
 - varijable definisane u FOR i LET klauzuli mogu da se koriste u ostatku izraza
 - varijable imaju oblik *\$ime_varijable*

Upitni jezici

- **XQuery primer**

Prikazati sve radnike koji rade na projektu sa šifrom 5 više od 20 radnih časova.

```
LET $d := doc("projekti.xml")
FOR $x IN $d/projekti/projekat[projekatSifra=5]/projekatRadProj,
    $y IN $d/projekti/radnik
WHERE $x/brc gt 20.0 AND $y.JMBG = $x.JMBG
RETURN <res> $y/radnikIme/ime, $y/radnikIme/prezime,
           $x/brc </res>
```

Upitni jezici

- **XQuery primer**

Prikazati sve radnike koji zarađuju više od 70000 dinara.

```
FOR $x IN doc("projekti.xml")//radnik[radnikPlata gt 70000]/radnikIme  
RETURN <res> $x/ime, $x/prezime </res>
```

Upitni jezici

- **XQuery primer**

Prikazati sve radnike koji zarađuju više od 70000 dinara. Sortirati po rastucem redosledu plate radnika.

```
FOR $x IN doc("projekti.xml")/projekti/radnik  
WHERE $x/radnikPlata gt 70000  
ORDER BY $x/radnikPlata ascending  
RETURN <res> $x/radnikIme/ime, $x/radnikIme/prezime </res>
```


Sadržaj

- Motivacija
- XML model podataka
- DTD i XML Schema
- XML baze podataka
- Upitni jezici
- XML SUBP

XML SUBP

- **eXist**
 - 2000. godina
 - XML SUBP
 - open source
 - kompletno zasnovan na XML tehnologiji
 - podržava XQuery i XPath upitne jezike
 - direktan programski pristup
 - ne zahteva posrednike za pristup iz programskog koda

XML SUBP

- **Sedna**

- 2006. godina
- XML SUBP
 - open source
- podržava XQuery upitni jezike
- pristupa čvorovima XML dokumenta direktno preko pokazivača
 - čuvaju se u internim strukturama
 - veoma brz pristup čvorovima

XML SUBP

- **BaseX**
 - 2007. godina
 - XML SUBP
 - mala veličina
 - procesor XQuery izraza
 - nezavisna od platforme
 - podržava XQuery i XPath upitne jezike
 - podržava vizuelizaciju skladištenih XML dokumenata

Reference

- Elmasri R, Navathe S B, „Fundamentals of Database Systems“, Šesto izdranje, Addison-Wesley, SAD, 2011
 - poglavlje 26
- XML baze podataka
 - <http://www.rpbouret.com/xml/XMLAndDatabases.htm>

Pitanja i komentari

Sadržaj

- Motivacija
- XML model podataka
- DTD i XML Schema
- XML baze podataka
- Upitni jezici
- XML SUBP

XML model podataka

*XML Schema jezik i XML baze
podataka*